УДК 355/359.07:374.7

DOI 10.33251/2522-1477-2020-7-153-160

ПОПРОЦЬКИЙ Ігор Станіславович,
старший викладач кафедри корабельної енергетики та
електроенергетичних систем, Інститут Військово-
Морських Сил Національного університету «Одеська
морська академія»

ПІДГОТОВКА ВІЙСЬКОВИХ МОРЯКІВ В РУМУНІЇ ЗА СТАНДАРТАМИ КРАЇН-ЧЛЕНІВ НАТО

У статті окреслено окремі аспекти підготовки військово-морського спеціаліста в Румунії, розкрито основні складові що формують відповідну підготовку військового моряка. В ході проведення дослідження проведено аналіз програм підготовки військового моряка в Румунії та надано рекомендації щодо подальшого реформування системи військово-морської освіти Збройних Сил України на основі вивчення досвіду трансформації системи військової освіти до сучасних моделей підготовки військових фахівців, прийнятих у країнах – членах НАТО. Наведені в дослідженні матеріали надають можливість застосування їх в реформуванні системи військово-морської вищої освіти України.

Ключові слова: військово-морський фахівець, система військової освіти, організаційна структура, національна рамка кваліфікації, навчальна програма, компетентності випускника.

Постановка проблеми. У статті розглядається система військової підготовки фахівця в Румунії як модель забезпечення реалізації рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про Стратегічний оборонний бюлетень України», метою якого є удосконалення системи військової освіти та підготовки висококваліфікованих кадрів, із окресленим завданням підвищення ефективності системи військової освіти шляхом реформування структури вищих військових закладів освіти, удосконалення навчально-матеріальної бази, посилення практичного спрямування освітнього процесу, впровадження в освітній процес ефективних методик підготовки персоналу у збройних силах держав – членів НАТО.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми проведення реформ щодо оптимізації системи вищої освіти в Румунії та країнах-членів НАТО вивчали такі науковці як І. Маріуц, П. Георгієва, А. Васьковський, С. Ліпкевич, Х. Нено, С. Сабев, Л. Тодоровата інші. Погоджуємося, що зміна національної ідеї та підходів до створення системи вищої освіти в Румунії обумовлена зміною світоустрою, визволення країни від зовнішньополітичного тиску зміною баченням майбутнього розвитку її державності. Після розпаду радянської держави модель світоустрою почала змінюватися і країни – учасники Варшавського договору, зокрема Україна і Румунія, почали самостійно розв'язувати питання забезпечення Національної безпеки та відстоювання національних інтересів на світової арені. На основі аналізу досліджень доходимо висновків, що гостро постає питання підготовки висококваліфікованого фахівця, здатного забезпечити державність та обороноздатність країни, спроможного конкурувати з фахівцями (у різних галузях знань) передових держав, які зможуть підняти міць Збройних Сил України.

Проблеми військової освіти в Україні, а також підготовки фахівців у закладах вищої освіти вивчали такі дослідники як Ю. Бараш, С. Домбровська, М. Нещадим, В. Телелим, Р. Тимошенко, Ю. Приходько, А. Ромін, В. Садковий, О. Шаталова та ін. Погоджуємося, що управління системою вищої освіти, зокрема, військовою, – це свідомо сконструйований і направлений соціокультурний механізм регуляції відносин між викладачами, співробітниками, керівниками спеціалізованих (військових) закладів освіти й органами

державного управління, що здійснюється з метою підвищення керованості системи вищої військової освіти.

Зазначене підтверджує актуальність і необхідність проведення фундаментальних і прикладних досліджень із розв'язання проблем військової освіти. Особливої актуальності набуває необхідність узагальнення, систематизації та осмислення досвіду становлення й розвитку систем військової освіти колишніх країн-членів Організації Варшавського договору, обґрунтування теоретико-методологічних основ та створення сучасної системи з опорою на найкращі світові і вітчизняні освітні традиції, необхідності відходу від традиційних основ організації та здійснення освітнього процесу, науково-обґрунтованому стратегічному баченні подальшого розвитку системи військової освіти в Україні.

Мета статті. Метою статті є проведення аналізу окремих аспектів підготовки військово-морських фахівців Румунії як складової моделі підготовки офіцерських кадрів у країнах-членів НАТО та окреслення шляхів їх впровадження у вітчизняну систему підготовки військових фахівців.

Виклад основного матеріалу дослідження. Військово-Морські Сили Румунії – один з видів Збройних Сил Румунії, складаються з Військово-Морського флоту, морської піхоти, частин і підрозділів спеціального призначення. Військово-Морські Сили як один з видів Збройних Сил Румунії призначені, головним чином, для захисту національних інтересів Держави в акваторії Чорного моря і на річці Дунай [1; 2].

До складу Військово-Морських Сил Румунії входить спеціалізований заклад вищої освіти Військово-Морська академія «Мирча чел Бетрин», розташована в Констанці, заснована в 1872 році як флотська школа [3]. На даний час академія у своєму складі має факультети – торгового флоту, навігації і військово-морського управління та морської інженерії. У Військово-морській академії «Мирча чел Бетрин» здійснюється підготовка фахівців усіх ланок управління національними Військово-Морськими Силами. При ній діє школа підвищення кваліфікації «Віце-адмірала Костянтин Белеску», призначена для підготовки офіцерів командно-штабної ланки Військово-Морських Сил. У розпорядженні академії знаходяться навчальне транспортне судно «Альбатрос» і вітрильний бриг «Мирча».

Окреслимо рівні вищої військової освіти, за якими проводиться підготовка фахівців у Румунії. Рівні вищої військової освіти в Румунії визначено законом № 288, 2004 року: перший (бакалаврський), другий (магістерський) та третій (докторський) рівень. Національна рамка кваліфікацій за цими рівнями освіти орієнтована на загальноєвропейську. Вступ на навчання здобувачів першого (бакалаврського) рівня відбувається після отримання потенційними вступниками повної середньої освіти за результатами комплексних випускних іспитів та вступних іспитів до закладів вищої освіти.

Обсяги (тривалість) навчального часу визначаються навчальними програмами залежно від галузі знань. Обсяги (тривалість) навчального часу для програм першого (бакалаврського) рівня вищої освіти в галузях технічних та фундаментальних наук складає 240 кредитів ЄКТС (4 роки), для суспільних, гуманітарних та економічних наук – зазвичай 180 кредитів ЄКТС (3 роки), медичних наук – 360 кредитів ЄКТС (6 років). Обсяги (тривалість) навчального часу для програм другого (магістерського) рівня вищої освіти складає 90-120 кредитів ЄКТС (1,5-2 роки), загальний обсяг навчального часу на першому (бакалаврському) та другому (магістерському) рівнях має складати щонайменше 300 кредитів ЄКТС. Навчання за програмами третього (докторського) рівня вищої освіти здійснюється лише на денній формі навчання і триває 3-4 роки [4].

Освітні програми та навчальні плани для першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої військової освіти розробляються освітніми закладами (кафедрами) за кожною спеціальністю на основі національних академічних стандартів освіти. Навчальні дисципліни розподіляються на обов'язкові (60-90 % загального обсягу навчального часу), вибіркові (10-40%) та факультативні (до обсягів навчального часу, зазвичай, не враховуються). Обов'язкові та вибіркові дисципліни розподіляються на

фундаментальні (від 15 до 30 % загального обсягу навчального часу), спеціалізовані (об'єднують дисципліни базової та військово-спеціальної підготовки – від 50 до 80 %), додаткові (від 5 до 10 %) та дисципліни загальновійськової підготовки (від 8 до 10 %). Розподіл обсягів навчального часу між теоретичними та практичними заняттями встановлюється стандартами освіти і становить співвідношення 1:1 відповідно з максимально допустимим відхиленням 25 %.

Програми третього (докторського) рівня вищої освіти розробляються відповідними відділами, які можуть діяти на постійній основі та мати державну акредитацію або діяти на тимчасовій основі в складі академічного консорціуму різних закладів вищої освіти (науково-дослідних установ) та мати тимчасову авторизацію від Міністерства освіти і науки. Освітні програми третього (докторського) рівня вищої освіти є двох видів: наукові (науково-дослідні) та професійні (науково-прикладні).

Викладання здійснюється державною мовою. Курс іноземної мови (переважно, англійської) є обов'язковою навчальною дисципліною незалежно від спеціальності. Частину програм навчальних дисциплін передбачено вивчати англійською мовою.

Підсумкова атестація після завершення навчання на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти, зазвичай, проводиться у формі комплексного іспиту зі спеціалізованих дисциплін та/або захисту кваліфікаційної роботи бакалавра. Відповідно до національної рамки кваліфікацій особам, які успішно пройшли підсумкову атестацію по завершенні навчання на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти, присвоюються такі освітні кваліфікації: «Licențiat» – після завершення 3-4-х річного циклу навчання, та «Diplomat» – після завершення 5-6-ти річного циклу навчання. Підсумкова атестація після завершення навчання на другому (магістерському) рівні вищої освіти проводиться у формі комплексного іспиту зі спеціалізованих дисциплін та захисту магістерської роботи (дисертації), а за умови її успішного захисту випускнику видається диплом магістра з відповідної галузі знань. Підсумкова атестація після завершення навчання на третьому (докторському) рівні вищої освіти проводиться у формі захисту дисертації, а за умови її успішного захисту випускнику видається диплом доктора філософії з відповідної галузі знань, що відповідає 8 рівню Європейської рамки кваліфікацій.

Розглянемо зміст навчальних дисциплін навчального плану підготовки офіцерських кадрів командного профілю тактичного рівня підготовки у галузі Морська техніка та навігація, за спеціальністю Електромеханік, спеціалізацією Військовий електромеханічний інженер Румунії [5] (таблиця 1).

Таблиця 1

Зміст навчальних дисциплін навчального плану підготовки офіцерських кадрів командного профілю тактичного рівня підготовки у галузі Морська техніка та навігація (спеціальність Електромеханік, спеціалізація Військовий електромеханічний інженер Румунії)

<i>№ з/п</i>	<i>Перелік навчальних дисциплін</i>	<i>Обсяг навч. часу, ЄКТС</i>
Обов'язкові дисципліни		
<i>Перший курс</i>		
1	Лінійна алгебра, аналітична та диференціальна геометрія I	2
2	Лінійна алгебра, аналітична та диференціальна геометрія II	3
3	Математичний аналіз I	2
4	Математичний аналіз II	4
5	Фізика	5
6	Хімія	3
7	Прикладна інформатика	5
8	Прикладна інформатика	4

9	Описова геометрія	3
10	Технічний і інтуїтивний малюнок	3
11	Основи навігації	2
12	Морська підготовка	2
13	Матеріалознавство та інженерія	5
14	Механіка	3
15	Технологічна практика	3
16	Англійська мова I	2
17	Англійська мова II	2
18	Фізичне виховання I	1
19	Фізичне виховання II	1
<i>Другий курс</i>		
1	Спеціальна математика	4
2	Чисельні методи	4
3	Теплотехніка	5
4	Механічна обробка і контроль розмірів I	3
5	Механічна обробка і керування розмірами II	4
6	Статичність і стійкість судна	4
7	Динаміка і суднобудування	4
8	Гідродинаміка і хвильова теорія	4
9	Механічні органи та механізми	5
10	Опір матеріалів I	3
11	Опір матеріалів II	3
12	Електричні та електронні перетворювачі та вимірювання	3
13	Електротехнології	3
14	Практика	3
15	Англійська мова III	2
16	Англійська мова IV	2
17	Фізичне виховання III	1
18	Фізичне виховання IV	1
<i>Третій курс</i>		
1	Гідравлічні та пневматичні машини	5
2	Гідравлічні приводи	4
3	Статичні перетворювачі	3
4	Електроніка та автоматика	4
5	Теорія автоматизованих систем	3
6	Електроприводи	4
7	Програмування автоматизованих суден	4
8	Електричні машини	3
9	Суднові парові системи	5
10	Парові і газові турбіни	6
11	Дизельні двигуни I	6
12	Дизельні двигуни II	3
13	Електромеханічна практика	2
14	Англійська мова V	2
15	Англійська мова VI	2
<i>Четвертий курс</i>		
1	Безпека і безпека судна	3
2	Технологія технічного обслуговування і ремонту машин і суднових установок I	7
3	Технологія технічного обслуговування та ремонту машин і суднових установок II	5

4	Системи охолодження та кондиціонування повітря I	4
5	Системи охолодження та кондиціонування повітря II	3
6	Системи керування машинобудівними та судновими установками	4
7	Суднові електромережі	5
8	Морські механічні та гідропневматичні установки I	5
9	Механічні та гідропневматичні системи II	6
10	Лідерство	4
11	Підготовка дипломного проекту	2
12	Дипломний іспит	10
Факультативні дисципліни		
<i>Перший курс</i>		
20a	Військово-морська система I	3
21a	Військово-морська система II	3
20b	Основи систем зброї I	3
21b	Основи систем зброї II	3
<i>Другий курс</i>		
19a	Міжнародне та гуманітарне право	2
20a	Історія румунської армії і флоту	2
19b	Зв'язок і зв'язки з громадськістю	2
20b	Соціологія. Військова соціологія	2
<i>Третій курс</i>		
16a	Міжнародні політичні та військові відносини	2
17a	Психологія. Військова психологія	2
16b	Військова морська географія	2
17b	Англійська – військова термінологія	2
<i>Четвертий курс</i>		
13a	Логістика у ВМС	5
14a	Безпечне несення вахти на борту військового корабля	7
13b	Організація та комп'ютеризація технічного обслуговування електромеханічних систем у ВМС	5
14b	Введення в експлуатацію та нагляд за експлуатацією військової техніки та обладнання	7

Під час навчання курсанти академії Румунії отримують такі професійні навички: використання фізико-математичного апарату, специфічного для даного поля та технічної мови зв'язку, застосування основних технічних понять проблем і проектів, пов'язаних з галуззю навчання, проектування електромеханічних систем, забезпечення технічного обслуговування військово-морських електромеханічних систем, оптимальне та безпечне функціонування морських електромеханічних систем або аналогічних, професійне спілкування з фахівцями в інших галузях, пов'язаних з морською електромеханікою. Практичні навички: демонструвати та застосовувати строге, ефективне та відповідальне ставлення до роботи, демонструвати етичну поведінку у вирішенні проблем та прийняття рішень, ефективне використання методів урегулювання міжлюдських відносин на різних ієрархічних рівнях, усне та письмове спілкування, об'єктивна самооцінка необхідності безперервної професійної підготовки а також ефективного використання мовних навичок, знань інформаційних технологій та комунікації для особистого та професійного розвитку.

Курсанти за військово-морськими спеціальностями отримують типові компетентності підготовки тактичного рівня [5] (таблиця 2).

Типові компетентності підготовки тактичного рівня

<i>Компетентність</i>	<i>Зміст компетентності</i>
компетентності воїна	<p>здатність застосовувати на практиці тактико-технічні та процедурні принципи бойового застосування та експлуатації озброєння та військової техніки;</p> <p>здатність застосовувати стандартизовані операційні процедури у військово-цивільних операціях;</p> <p>здатність організовувати та проводити заняття та тренування із загальновійськової та спеціальної підготовки;</p> <p>здатність застосовувати механізми самоосвіти та самовдосконалення професійних навичок, вміння планувати самопідготовку та підготовку підлеглих;</p> <p>здатність використовувати англійську мову на стандартизованому мовному рівні СМР-2;</p> <p>здатність використовувати військові та спеціальні терміни, правила ведення військового зв'язку та володіти комунікативними навичками, необхідними для спілкування в рамках професійних обов'язків;</p> <p>здатність виконувати комплексні завдання в умовах фізичних навантажень та психологічного стресу, вміння адаптуватись до умов обстановки;</p> <p>здатність аналізувати отриману інформацію, вміння вести службово-бойову документацію.</p>
компетентності фахівця	<p>здатність застосовувати фундаментальні та спеціальні теоретичні знання у відповідній галузі;</p> <p>здатність правильно експлуатувати (застосовувати) озброєння та техніку в різних умовах обстановки;</p> <p>обізнаність з сучасними принципами, методами та досягненнями у відповідній галузі та перспективами їх розвитку.</p>
компетентності педагога	<p>здатність застосовувати теорії і принципи педагогіки та організації навчання і виховання;</p> <p>здатність застосовувати методики загальновійськової та спеціальної підготовки;</p> <p>вміння ідентифікувати типи особистостей та застосовувати відповідні методи впливу на них.</p>
компетентності організатора-лідера	<p>здатність розуміти політико-правові засади функціонування національних збройних сил та керуватися ними у професійній діяльності;</p> <p>здатність застосовувати принципи теорій лідерства та адміністративного управління у військових організаційних структурах;</p> <p>здатність визначати (специфікувати) службово-бойові функції підпорядкованої військово-організаційної структури та організовувати і контролювати їх виконання;</p> <p>вміння проявляти турботу про підлеглих, попереджувати виникнення конфліктів в колективі.</p>
компетентності громадянина суспільства	<p>здатність застосовувати концептуальні засади громадянського суспільства, адміністративного устрою, громадянських прав, свобод та обов'язків;</p> <p>здатність застосовувати концептуальні засади політики національної та глобальної безпеки та захисту природного середовища;</p> <p>здатність застосовувати положення нормативних документів у військовій сфері та у сферах військово-цивільних і міжнародних відносин;</p> <p>бути відповідальним громадянином суспільства, вміти виховувати у підлеглих почуття поваги до суспільних цінностей, держави та до її збройних сил;</p> <p>вміння оптимізувати особисту життєдіяльність в залежності від покладених завдань.</p>

Висновки та перспективи подальших досліджень. Окреслено структуру вищого навчального закладу Військово-Морська академія «Мирча чел Бетрин», рівні вищої військової освіти за національною рамкою кваліфікації, обсяги (тривалість) навчального часу навчальних програм, розподіл часу навчальних програм на обов'язкові, вибіркові та факультативні дисципліни, розглянувши зміст навчальних дисциплін навчального плану підготовки офіцерських кадрів командного профілю тактичного рівня підготовки у галузі Морська техніка та навігація, за спеціальністю Електромеханік, спеціалізацією Військовий електромеханічний інженер, професійні і практичні навички та компетентності випускника Румунії, завдяки чому можна окреслити перспективні напрями, які можуть бути імплементованими в систему військової освіти України щодо підготовки фахівців для Військово-Морських Сил Збройних Сил України.

Доцільно здійснити корегування обсягів (тривалості) навчального часу, який визначається освітніми програмами залежно від галузі знань та рівня вищої освіти, урахувати типові компетентності, яких набувають випускники програми підготовки військово-морських офіцерів Румунії, зокрема компетентності воїна, фахівця, педагога організатора (вихователя, психолога), лідера та громадянина суспільства та імплементувати їх до програм підготовки військово-морського офіцера України.

Невирішені питання в визначених напрямках розвитку та побудови системи військової освіти ведуть до гальмування модернізації вищої освіти у країнах, що присутні в Україні.

Перспективами подальших досліджень вбачаємо окреслення перспектив та доцільності упровадження досвіду підготовки офіцерів у країнах – членах НАТО у вітчизняну систему підготовки фахівців військової сфери.

Список використаних джерел

1. Facultatea de Inginerie Marina – official site of the Academia Naval "Mircea cel Batran" / education: [Електронний ресурс]. URL: <https://www.anmb.ro/ro/files/structura/fim/>. Tuesday, 06 February 2018 10:05:12.
2. The Educational Process– official site of the Naval Petty Officers School "Admiral Ion Murgescu": [Електронний ресурс]. URL: http://www.smmmf.ro/engleza/proc_en.html. Wednesday, 23 May 2018 11:57:17.
3. Попроцький І. С. Історичний контекст розвитку університетської освіти в Румунії: зб. статей аспірантів та магістрів: Комунальний вищий навчальний заклад «Херсонська академія неперервної освіти Херсонської обласної ради». Херсон, 2018. С. 122–128.
4. Закон Румунії. «Law of national education of the Romania». Бухарест: Видавництво Уряду Румунії, 2004. 75 с.
5. Навчальні плани підготовки офіцерів тактичного рівня: Військово-Морська академія «Мирча чел Бетрин». Румунія, 2019. 14 с.

References

1. Facultatea de Inginerie Marina – official site of the Academia Naval "Mircea cel Batran" / education (2019). Retrieved from: <https://www.anmb.ro/ro/files/structura/fim/>. Tuesday. [in Ukrainian].
2. The Educational Process– official site of the Naval Petty Officers School "Admiral Ion Murgescu"(2019). Retrieved from: http://www.smmmf.ro/engleza/proc_en.html. Wednesday. [in Ukrainian].
3. Poprotsky, I.S. (2018). *[Historical context of university education development in Romania]*. Coll. Postgraduate and Masterapos Articles: Municipal Higher Education Institution "Kherson Academy of Continuing Education of Kherson Regional Council", Kherson. pp. 122-128. [in Ukrainian].
4. Romanian law. "Law of national education of Romania" (2004). Bucharest: Romanian Government Publishing House, 75 p. [in Romanian].
5. Training plans for tactical officers (2019). Naval Academy "Mircea chel Bethryn", 14 p. [in Romanian].

POPROTSKYI Igor, Senior Lecturer at the Naval Forces Institute of the National University of Odessa Naval Academy, Odessa, Ukraine.

TRAINING OF SAILORS IN ROMANIA BY THE STANDARDS OF NATO MEMBER STATES

Abstract. *The article deals with the model of training of a naval specialist in Romania, reveals the main components that form the model of training of a sailor. The study analyzes the naval training system in Romania and provides recommendations for further reform of the Ukrainian Navy apposes education system based on the experience of transforming the military education system into modern training models for military personnel adopted in NATO countries. In the study, we draw attention to the fact that the components of the curricula, the amount of academic disciplines and their place in the structural and logical scheme for obtaining the necessary competencies, skills and abilities of a naval specialist play an important role in determining the educational programs of training of the sailors. We draw attention to the typical competences of training naval officers in Romania, such as the competencies of a warrior, specialist, teacher organizer (educator, psychologist), leader and citizen of the society and the ability to implement them in the competence of a naval officer of Ukraine. The study examines the final attestation of completion of studies at the first (bachelor) level of higher education, which is conducted in the form of a comprehensive examination in specialized disciplines and / or defense of the qualification work of the bachelor. The article describes the content of the training courses for the training of officers of the command profile of the tactical level of training in the field of Naval Engineering and Navigation, specialty Electromechanics, specialization Military Electromechanical Engineer Romania and professional and practical skills that get cadets during training, gaining cadets for military training specialties of typical competences of preparation of tactical level. The article examines the structure of a naval institution in the military education system, the field of knowledge and specialty of education, the levels of higher education, the amount of study time determined by the educational program depending on the field of knowledge, final certification, the functioning of military institutions, competencies and training of military specialists the military educational institutions of Romania. The materials provided in the study provide an opportunity to apply them in reforming the naval higher education system in Ukraine.*

Key words: *naval specialist, military education system, organizational structure, national qualifications framework, curriculum, graduate competencies.*

*Одержано редакцією: 22.01.2020 р.
Прийнято до публікації: 30.01.2020 р.*